

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 8

Tilleggsspørsmål nr.

Emne: Peit + Prom-

Oppskr. av: H. Enger Helgesen

(adresse): Akua st.

Fylke: Hedmark

Herad: Solli

Bygdelag: Høgema

Gard: Hostua

G.nr. 1 Br.nr. 16

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

I Ga her er brukt mykje Peit. Solli har
 rike bjørkelier. No for tia tåles ikkje bjørk
 i barskogen. Emma er her tilfang nokk,
 men ofte lenger etter det. Det er helst
 mindre brukt no. Fjellbjørka (kreggen)
 er vimbör å kje å eta = (ete) Men nödsär
 "driv hind i bannet". Peit - ris - mäså.
 Greslag er bjørk - rogn å sälje er det
 mindre av. Bjørklöv tas om hösten
 mens lövet er grönt - settes på bakken med
 toppen opp. I bjørk å kjer og hüsvegger til
 töik. Löv som er hoggd på jorden (jole)
 å i netketen blir helst lagt inn
 tak. Dimmes i kjerer. En litt lenger kvist
 blir vidd omkring å kjikkent, stikker en
 innur svinn. Regnes for go störad. Older
 brukes ikkje. Tia völer det heller ikkje om
 sommeren. Sjöl tok jeg endel kjerer en
 höst tidlig. Unge kvisten det muste. La dem
 i bäsen, da frostu kom å kja ga sig
 sel å stå å stire på fjös döra. Det
 vart borte. For lagring egner det sig ikkje
 da lövet fort blir svart. I skavimeh

11

står det: „Selja boelke“, (ennelisk?)
Her er det regnet som, eple for folk.

2) Det kallas å kjøre bed, og der brukes
almindelig slæ. - Småkårsfolk å hüs-
menn på skikjalken. Skindre kjælker var
brukt, 30 tom. lang 15 tom. br. Skjrestong å
dragtau. En fikk me sege ukriblig bór.

3) En reknet nokk med at løvskabben
herne skülte rekke til snöen kom,
og det er skjelden den lar vente på seg
her. Først når en har gjort godt å vel
frå sig jula å serjen tar til å virke
i björka, blir det å tenke på risbyking.
Dungue på gala og löskärer og hüs-
menn var i drift, å elles hör at
seg. For vinterwed var det ingen sít
gamalt. Törhala å björk var det
flüst me. Isela ble kjørt fram at
vedskälen (veskärn) veskärn). Triskin
ble höggd eftersom å riskülden böre
im krash, da björka törker ma
ho ligg ute i värvinden. -- April -
mai ja juni med kroppes björka å
da er ho gjev. Også med „nüsörer på“
En skal rekne med å ha for til 10 juni
på Hogguma. Dog kan vi dra på sebra
omkring 25 mai og ratt såpas lunge
ute juni. Det var mange „sagkrakke“
som var slept på bakken för i tia.
Föråskua (föderåd) måtte ha „hjelp
til å komme opp, å bæres ut.“
Trange tider var det mye atåt.

4) Her brüker en lövjönn.
 Hensmidde å av gamle jäspiker
 (ütslitke) jäer. Med kroken böyer en
 grana ned-ner, å hagger kvistene av.

5) Brükes til stort og smått fe i
 naturform.

6) När löv å ris blir hunka frå üt-
 marka - blir kroken lagt så nær
 fjösdöra som mulig å ved låven.

Om lalle sang p. - ris ikke hoes i form - det fe pinnakidde

Det av gran å fjüre blir kjørt til gars
 og sau å gjit blir slept üt for å gnagt.
 När det er for kallt - tar en beten
 inn i fjöset. Der blir satt opp klöfter i
 kallen. Å büska lagt på den, for
 ikke å trakkes ut i mökka. (Trö)

Å eldre tid brüke en å sanke lav.
 Skogen var gamal og skjegget.
 Gjita var kjørt på lav og bark å
 var hard åt skogen, svolken som
 ho var ~~na~~ om vånn. Sikk nye
 üte om vinteren. No er det arissere
 ansles - andre tier - gjita blir ban-
 lyst fra skogtraktene. Lo fores bare
 åü no vinterstid.

7) Så langt atkende je kjim i häu-Nei.
 Langfredagsris kom nok med kaffe-
 brettet om morran det. Med rau å
 krit slöife på. Og de krüsta ble katt
 av fjörka eller rissstebben. - apropos ris.
 En ~~for~~ ^{kom} kom i ülag med far sin.
 Det var en kvell. Dü skulle ha jiling -
 je ska ta deg med åt rissstebben. Ja kau-
 skje dü er mökrædd dü - så ska je föl
 deg. Det var til en far - som aldri slo bona
 og ~~gjiten~~ ^{gjiten} ~~gjiten~~ viltte det.

- Tillegg -

4

Ved sankingar for - kan nevnes rispelöv, mest osp (asp) rogn - sölje. Sölje var kröterä lideli galne på. Det kalles raka-löv) ä en bruker store fliskörjer med försle (barestopper) på ryggen. Ders utöven kjöringa på läven til lök.

* Jig for felt (pil) med raka lövet. Det samles i sækker for i osphängen föllet det bra. Så lager vi sörpe.

Tört rispelöv er nam-nam. Men sank-samt ä få fatt på det, ä blir delt i sörpa. Den store fjösparma fylles med löv - formö - skrefor (fra bäsän) hest-möck. De som ikke hadde hest, sanket på viene - drog ä bar. Formö tas i läven ä immer. Står läven höit kryper en immer eller tar en opp golvplanker. Vann fylles på, og kokes. Öser opp i embar ca. 18-20 pottle romimk.

Tjunge kopper ä fara me. Lägen brukes til vandrøkke med litt mjöl ä salt på. Byggarfall - Linnu kom raps linkakernmjöl (mye brukt til kalv) sildm. mai forbl. No brukes en kasser, som er velet (lette) og sörpa gis kall. Om sommern kokte en briskeläg - enläg til ä besa kopp me, ble så brukt til drøkke.

Byfke ä mindre tekasser brukes en til slekjekopp. No dögelig mjöl ä salt til nytte ä „lokkemat“, for ä få kua til ä komme tidlig hem til setra.

Skje av sankfost var tapt naringværdi, men kua må ha „vonnfyll“ så de gamle. - All kua er ikke like altetende, rålett

1402